

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 890

מסכת בבא קמא י"ב - י"ח ♦ כלים כ"ט, א' - כ"ט, ז'

בס"ד, ו' סיון תשע"ז

השבוע בגליון

- ♦ רגשות אינם נמדדים בממון
- ♦ אדם שהזיק עדשות מגע
- ♦ מה רע בכלב טוב?
- ♦ זהירות, כלב נושך
- ♦ כלבים אירופאיים, מנומסים יותר

- ♦ אופיו ואורחותיו של נחש ארסי
- ♦ מדוע נחש אינו ניתן לאילוף?
- ♦ האם יש מצווה לקבור אדם שגופו נשרף ל"ע

- ♦ מלווה מלכה עבור מי?
- ♦ היכן יש לומר קדיש בשעת האזכרה
- ♦ ההספד הראוי לכבוד המת
- ♦ מי הוא עני הראוי לקבל צדקה?
- ♦ חכמתו של רבה של בריסק

דבר העורך

הזכות הגדולה

חג מתן תורה.
 האומה הקדושה חוגגת את יום מתן התורה הקדושה
 מבורא עולם.
 אלפי שנים חלפו ואנו דבוקים בה, למדים בה והוגים
 בה, וקובעים עיתים לתורה.
 "בשם שחייב אדם ללמוד את בנו כך הוא חייב
 ללמד את בן בנו, שנאמר: "והודעתם לבניך
 ולבני בניך". ולא בנו ובן בנו בלבד, אלא
 מצוה על כל חכם וחכם מישראל ללמד את
 כל התלמידים אף על פי שאינם בניו, שנאמר:
 "ושננתם לבניך", מפי השמועה למדו "בניך"
 - אלו תלמידיך שהתלמידים קרויים בנים,
 שנאמר: "ויצאו בני הנביאים". אם כן למה
 נצטוו על בנו ועל בן בנו? להקדים בנו לבן בנו,
 ובן בנו לבן חברו" - רמב"ם, הלכות תלמוד תורה,
 פרק א', הלכה ב'.
 מצוות תלמוד תורה מחייבת, איפוא, את כל היכול
 ללמד תורה לאחרים - לעשות כן.

★ ★ ★

בשנת תרמ"ב, לפני מאה שלושים וארבע שנים, ייסד
 הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל את ישיבת סלבודקא,
 אותה העלה עמו בשנת תרפ"ה לעיר חברון, ולימים
 נכרכו שמותיהם בצוותא - "הסבא מסלבודקא".
 ישיבה זו היוותה הבסיס והבניין לישיבות רבות
 אחרות. הסבא עצמו שלח את תלמידיו להקים
 ישיבות נוספות והיה שותף להקמתן, וישיבתו גם
 היוותה בית היוצר לישיבות רבות אחרות, אשר
 הוקמו, נוסדו וועדו בדרכה וברוחה עד היום הזה,
 על ידי תלמידים שהתחנכו בין כתליה.

דף יד/ב שום זה לא יהא אלא בכסף

רגשות אינם נמדדים בממון

מבואר בסוגייתנו, שכאשר אדם מזיק את חברו, שומת הנזק נעשית לפי שוויו הכספי של החפץ בשעת הזקתו. כלל זה מהווה הן קולא והן חומרא. שכן, כאשר אדם הזיק חפץ שערכו הולך ופוחת, כגון מחשב, בשעה שהמזיק פורע את חובו, יתכן שמחיר המחשב בשוק ירד פלאים, אך אין המזיק נפטר בכך שיביא לניזק מחשב חדש, כמחשב שניזוק, אלא עליו לשלם את שוויו כפי שהיה בשעת הנזק. לעומת זאת, אם אדם הזיק חפץ מסויים שלאחר מכן הפך לנדיר ושוויו בשוק עלה, אין הוא חייב לשלם, אלא כשווי החפץ בשעת הנזק (חזון איש ב"ק ח' ט"ו ועי' מחנה אפרים נזקי ממון סי' א' שכתב שהדבר תלוי במחלוקת ראשונים. אולם כדברי החזו"א מבואר בתוספתא פ"ג ה"ד).

"יד שניה": בזמנינו, שוק מכירת חפצים משומשים אינו רווח, על כן, קשה למדי לשום את ערכו של חפץ משומש שניזוק. משום כך, יש לדעת כיצד ישלם אדם שהזיק חליפה חדשה של חברו שנרכשה על ידו חודש קודם לכן. למעשה, ערכה האמיתי, הוא קרוב למחירה המקורי, אך המוכרה בשוק ישיג עבורה פחות ממחצית דמיה. לפיכך, יש לברר על פי איזו אמת מידה ישלם המזיק את הנזק.

אדם שהזיק עדשות מגע: שאלה זו מתחדדת יותר, כאשר נדון לגבי אדם שהזיק עדשות מגע של חברו. לעדשות מגע אלו אין כל ערך מלבד לבעליהן, מאחר שאדם אחר החושש לבריאותו לא יהיה להרכיבם, מה גם שלכל אדם מתאימים את המספר המדוייק ואת הצילינדר וכו'. עובדות אלו גורמות לכך, שמחירן הממשי של עדשות מגע אלו, שואף לאפס. ואם כן עלינו לדון, האם שווין נמדד כשווין בשוק, או כפי ערכן לבעליהן.

החזון איש (ב"ק סי' ו' אות ג') מכריע, כי המזיק חייב לשלם גם אם הוא הזיק חפץ ששווה לבעליו בלבד, כגון, עדשות המגע (בשיטתו זו, חולק החזון איש על דעת הנתיות סי' קמ"ח). אלא, שלאחר הכרעה זו, אנו נתקלים בבעיה נוספת, כיצד ניתן לשום חפץ שאין לו מחירון ושוק? הגאון רבי דב לנדא שליט"א (זכר טוב סי' ח' אות י"ז), מסביר, כי שומת חפץ זה תיעשה על ידי בירור עם בעל החפץ מהו הסכום אותו הוא מוכן לשלם כדי שלא יזיקו לו חפץ זה, ובסכום זה יש לחייב את המזיק.

רגש אינו שווה כסף: אולם, ישנו סוג נזק נוסף, שעליו אין המזיק חייב כלל ועיקר, והוא, כאשר אדם מזיק חפץ ששוויו אינו כספי אלא רגשי ונוסטלגי, כגון, תמונה משפחתית אשר מלבד בעליה איש לא ישלם עבורה פרוטה שחוקה. במקרה זה, אמנם חייב המזיק לפייס את הניזוק (ב"ק צב"א), אך אין חלה עליו חובה כספית כל שהיא (דברי גאוניס כלל נ"א סי' כ"ב), מלבד ערכו של הנניר עצמו.

צעילוי נשמת

הר"ר **חיים הנטר** ז"ל
 ב"ר דוד הלוי ז"ל
 נלב"ע ט"ו בסיון תשכ"ז
תנצב"ה
 הונצח ע"י המשפחה שיחי

צעילוי נשמת

מרת **רבקה גרטלר** ע"ה
 ב"ר ישראל ז"ל
 נלב"ע י' בסיון תשס"ח
תנצב"ה
 הונצחה ע"י המשפחה שיחי

צעילוי נשמת

הר"ר **יהודה אריה פודהורצר** ז"ל
 ב"ר ישראל אברהם הי"ד
 נלב"ע חג השבועות תשס"ד
תנצב"ה
 הונצח ע"י ידידינו בני המשפחה שיחי

דף טו/ב מניין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו

מה רע בכלב "טוב"?

מבואר בסוגייתנו, שהמגדל כלב רע בביתו עובר על מצוות לא תעשה (דברים כב/ח) "ולא תשים דמים בביתך". כמבואר בפוסקים (ים של שלמה פ"ז סי' מ"ה, שו"ע הרב הל' שמירת גוף ונפש סעי' ג), כלב רע הוא כלב שנובח אף אם אינו נושך, מאחר שבני אדם יראים ממנו, וכלשון היש"ש: "כלב שהוא מנבח על כל מי שאינו מכיר, ומחמת נביחתו הוא קרוי רע אף שאינו נושך". כלב מסוג זה יש לקשור בשלשלאות של ברזל בכל שעות היממה, כדי שלא לעבור על איסור מדאורייתא (שולחן ערוך שם). הפוסקים מוסיפים ואומרים, כי גם חסימת פיו של הכלב אינה מועילה להמנע מן האיסור, כיון שכל עוד הכלב משוחרר ומטיל אימה על סביבתו, הרי הוא "כלב רע". כל זאת בכלב הנובח בלבד, אך כלב שנושך, לדעת רש"י בסוגייתנו (ד"ה עד) תקנתו אחת היא - מיתה.

זהירות, כלב נושך: בעל משנה הלכות (ח"ה רצ"ז) דן, האם די בתליית שלט "זהירות כלב נושך", כדי להמנע מהאיסור "ולא תשים דמים בביתך". לכאורה, אין תועלת בכך, מאחר שאם האדם לא יבחין בשלט עלול הוא להבהל כהוגן. אולם, הוא מלמד זכות על אותם הנוהגים כן, משום שפעמים אנו נוהגים להזהר ממפגעים שונים, כגון מכשירי חשמל ותרופות, שמסוכנים ביותר לשימוש בלתי נכון, משום שאנו סומכים על כך שכתוב על התרופה או על המכשיר כי יש להזהר מהם, ואדם בר דעת רואה את הכתוב לפניו, ואם כן, גם בכלב יתכן שיש לסמוך על השלט.

כלב שמירה: עם זאת, פסק השולחן ערוך (שם), כי במקומות בהם על היהודים להתגונן מפני נכרים שעלולים להזיקם או לגנוב את רכושם, רשאי בעל הכלב להתירו משלשלאותיו בלילה, כדי להטיל אימה על הנכרים.

כלבים אירופאיים, מנומסים יותר: מחלוקת עזה התעוררה בין דיירי בניין באי ג'רבא בעטיו של כלב. אחד מדיירי הבניין רכש כלב אימתני שהרעיד את לב כל רואהו, ולתדהמת השכנים בעל הכלב אף התיר לכלבו לשוטט בחצר הבית בלא שלשלאות, כשהוא טוען שהוא עושה כן כדי להגן על דירתו מפני גנבים ונכרים. שאר דיירי הבניין, שנחרדו מהתנהגותו של שכנם, פנו אל בעל שואל ונשאל וטענו כי קרוביהם ואורחיהם נמנעים מכניסה לבניין, מחמת רתיעתם מן הכלב. ואכן, בעל שואל ונשאל (ח"מ ח"א סי' לב), הורה, כי הצדק עם דיירי הבניין, זאת, על פי פסיקת השולחן ערוך (חו"מ סי' קס"א סעי' ה), כי שותפים בחצר יכולים לעכב זה את זה מהכנסת בהמות ותרנגולים לחצר, וקל וחומר שהם יכולים לעכב הכנסתו של כלב מאיים. מעניין לציין, כי בתוך תשובתו העניפה, מתייחס בעל שואל ונשאל לעזותם של כלבי האי ג'רבא ביחס לעדינותם של כלבי אירופה, שאינם נובחים ואינם נושכים, אלא נוהגים בנימוס אירופאי...

לסיום, מן הראוי להביא את דברי המהרש"א (שנת סג/א ד"ה כל), הכותב, כי למרות שמותר לגדל כלב שאינו רע, מכל מקום, יש להקפיד על כך שהכלב לא ימנע את כניסתם של העניים שלא ידעו להבחין האם הכלב שלפניהם מזיק. שכן, באופן זה בעל הבית מונע מעצמו את האפשרות מעשית חסד עם העניים.

דף טו/ב והנחש מועד לעולם

אופיו ואורחותיו של נחש ארסי

אופיו של הנחש, הרגליו וטבעו, עמדו במרכז נידון הלכתי מעניין שעלה על שולחנם של הפוסקים לדורותיהם, בנוגע להלכות נזיקין ולהלכות תפילה. לדברי רבי אלעזר במשנתנו, אילוף חיות טרף, כגון: ארי, דוב ונמר, מקנה להם מעמד של "תם" שאינו מחוייב על שלוש הפעמים הראשונות שהזיק, אלא בתשלום של חצי נזק. לעומת זאת, נחש מאולף נחשב "מועד" לעולם, ומן הפעם הראשונה שהזיק על בעליו לשלם נזק שלם. לכאורה, נמצאנו למדים מדברי רבי אלעזר, כי הנחש הוא בעל החיים המסוכן ביותר עלי אדמות, אשר גם אילופו אינו משכך את זעמו ואת יצר הטרף השוכן בקרבו. אלא, שמדברי הגמרא בברכות (לג/א) משמע, כי הנחש אינו מסוכן עד כדי כך. שכן, מבואר בגמרא וכך גם נפסק להלכה (או"ח סי' ק"ד סעי' ג) ש"אפילו נחש כרוך על עקביו" של אדם העומד בתפילתו, לא יפסיק מתפילתו, אף שרשאי הוא לזוז ממקומו, משום שבדרך כלל הנחש אינו מזיק (רמב"ם בפי' המשניות שם). לעומת זאת, העומד בתפילה ורואה שור המתקרב אליו, רשאי להפסיק. הרי לנו **הנחש אף מסוכן פחות מן השור!**

הגאון רבי יוסף שאול נתנזון זצ"ל (שו"ת שואל ומשיב מהדו"ק סי' ו) מתרץ על קושיה זו ואומר, כי ודאי שלדעת רבי אלעזר הנחש הוא המסוכן שבעלי החיים, ועל כן גם נחש מאולף אינו "תם". אלא, שעזותו באה לידי ביטוי במפגשיו עם אחיו בעלי החיים, מהם אינו ירא. אולם, מבני אדם הרי הוא חושש, ובדרך כלל אינו מכישם ועל כן אין להפסיק בתפילה מחמתו. לעומת זאת, השור אינו חושש מבני אדם ומשום כך יש לחשוש מפניו יותר מהנחש.

מדוע נחש אינו ניתן לאילוף? הרדב"ז (שו"ת ח"ה סי' י"ד) מבאר שאילופו של הנחש אינו מועיל לרסן את יצרו, משום ששאר בעלי החיים אינם טורפים אלא כדי להשביע את רעבונם, ולכן, כאשר

ללא ספק זכות כבירה ועצומה נפלה בחלקו של כל מי אשר היה לו חלק, אם גדול ואם קטן, בהקמת ישיבה זו. מתברר, כי אחד האנשים שלו היה חלק עיקרי ובסיסי בהקמת הישיבה - לא פעל מאומה למען הישיבה! ובכל זאת זכה להמנות על מייסדה, וליהנות משכר פירותיה ופירי פירותיה.

במה דברים אמורים?

כאותן שנים שלפני הקמת הישיבה, לא היו ישיבות גבוהות מאורגנות בתבנית המוכרת לנו כיום. בכל עיירה היו הבחורים מתקבצים בבית המדרש ולומדים בצוותא, ודמות תורנית, לרוב רב המקום, היתה מרצה בפניהם שיעורים על הסוגיות נלמדות.

גם רבי נתן צבי פינקל היה יושב בבית מדרש שכזה, מרבץ תורה לקבוצת תלמידים שהסתופפו בצילו ומדריכם בדרכו המיוחדת. בהתקרב ימי הפסח עמד רבי נתן צבי לנסוע אל בית חמיו שהתגורר בעיירה קלם, ובטרם נפרד מתלמידיו הרצה בפניהם ברגש כי ביום ערב פסח מעטים הם הדבקים בתלמודם ולפיכך הוא מבקש מהם להגביר חיילים לתורה ולשקוד בה, שהרי ביום כזה חשוב ביותר לימודם לפני הבוא יתברך. "למדו בהתמדה וקיבלתם שכר כולם", עודדו רבי נתן צבי והוסיף בקשה אישית, כי רצונו עז לידע כיצד עבר עליהם יום זה ולפיכך לאחר שיסיימו ללמוד בערב פסח, נא יעלו את קורותיהם באותו יום עלי גלויה וישגרוה עדין לקלם.

התלמידים המעריצים עשו כדבריו ובאחד מימי חול המועד הגיעה גלוייתם אל מורם ורבם, אשר התרגש ביותר לקרוא את תיאוריהם על התמדתם ועל הדבקות העצומה שאחזה בהם בעת הלימוד המרומם.

סמוך לקלם שכנה העיר רייסין, בה כיהן כרב באותם ימים הגאון רבי אלכסנדר משה לפידות זצ"ל, מגדולי הדור. במהלך ימי הפסח סר רבי נתן צבי פינקל לבקרו, ומתוך שמחתו וחדוותו בתלמידיו המתמידים, נטל עמו את גלוייתם כדי להראותה לו. רבי אלכסנדר משה התפעל ביותר מתכנה ונוכח לדעת כי בכוחו של רבי נתן צבי להנהיג בחורים ברמה ולכוונם בדרך העולה בית א-ל, ומיד לאחר חג הפסח שיגר קבוצות בחורים שיעמדו תחת הנהגתו של רבי נתן צבי, וכך רבו תלמידיו באותו בית מדרש, עד שנוסדה ישיבת סלבודקא!

לימוד של יום אחד הביא ללומדיו השתתפות בזכות שאין לשערה, בלא שידעו כלל כי הדברים יתגלגלו כפי שהתגלגלו.

בשבוע שבו חל חג השבועות ראוי להתייחס לנקודה חשובה ביותר הנראית לרבים בלתי ישימה, והיא: כל אדם יכול להרבות תורה בישראל. **אמת** היא כי לא כל אחד ניחון בכוחו ארגון. אמת היא שלא כל אדם יודע לתכנן כיצד לקבץ אנשים ולשכנעם להשתתף בשיעור קבוע. אך עוד אמת אחת ישנה, שאין איש יכול להמלט הימנה, והיא: עצם ההשתתפות בשיעור גורמת לאנשים נוספים להצטרף אליו! בהכנס אדם לבית מדרש יום אחר יום, והוא מבחין כי סביב אחד השולחנות מתמידים לומדים והוגים בחזוהי מידי יום ביומו - סופו של דבר יהא הוא אחד מהם. **לומדי** הדף היומי המקפידים להתייבב על משמרתם מידי יום ביומו, לא זו בלבד שזוכים בשכר לימוד התורה הקדושה, אלא אף משתתפים באופן פעיל להרבות תורה בישראל.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. תפקוד: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף טו/ב לא תשים דמים בביתך
לעגל ריבוע

אחד ממעריציו של הצדיק ר' מנדלי מרימנוב זיע"א ביקש לחלות את פני רבו והקריב לפניו מנחה שלוחה, שולחן גדול ומפואר עליו יאכל הרבי את ארוחותיו הקדושות.

אותו יום, שיחק בנו של הרבי בחדרי הבית, ולפתע נתקל בנו של הצדיק באחת מפינות השולחן והחל מייבב "ראשי ראשי" בעודו תופס את קרקפתו בין כפות ידיו הקטנות.

אחר שהרגיע הצדיק את בנו מחמדו, ציווה כי יורו לגרר לסור אל ביתו. כאשר הופיע הנגר וכלי מלאכתו בידו, הורה לו הרבי לנסר את כל פינות השולחן ולעגלן, כשאינו חס על שווי הרב של השולחן היקר. תוך שהיה מסורו של הנגר גוזר חלקים מן השולחן היה הרבי חוזר וממלמל "ולא תשים דמים בביתך, ולא תשים..."

דף טז/א צבוע נעשה לאחר ז' שנים עטלף
תולעת בצורת עטלף

למדנו בסוגייתנו כי ישנם בעלי חיים שמשנים את צורתם במחזוריות. כגון, הצבוע שעובר שבעה גלגולים כאשר בין גלגול לגלגול הוא שווה שבע שנים בצורתו. בשבע שנותיו הראשונות הרי הוא צבוע, לאחר מכן עטלף וכן הלאה. כמו כן מוסיפה הגמרא לגבי אדם שלא כרע במודים: "שדרו של אדם לאחר שבע שנים נעשה נחש".

על ביאור דברים אלו, עמלו רבים. האם אומנם הצבוע הופך לעטלף, או שמא הגמרא רומזת כאן לדברים נסתרים שלנו אין בהם שיג ושיח? הרב פעלים (בסוגייתנו) מפרש, שאין כוונת הגמרא שהצבוע, או שדרת האדם משנים את צורתם והופכים לבריה אחרת. אלא שמעפרו של צבוע מת עולים תולעים בצורת עטלף וכן משדרתו של אדם שלא כרע במודים, עולים תולעים הנדמים לנחשים.

מאלפים אותם ומרגילים אותם לאכול בצורה "תרבותית", שוב אין הם טורפים. אולם הנחש הרי אינו חש כל טעם באוכל, והסיבה לכך שהוא מכיש, אינה עקב רעבונו, ומשום כך, אין באילופו כדי לעקר את יצר הטרף השוכן בקרבו.

בעל סדר המשנה (פ"ה משנה א'), מחלק גם הוא בין נחש לשאר בעלי חיים ואומר, כי ודאי שהנחש מסוכן. אלא, שעל הנחש ניתן להבחין אם הוא בא להכיש ועל כן, אין להפסיק את התפילה מחמתו, כל עוד לא הוכחה כוונתו להכיש. אולם, על שור לא ניתן להבחין אם כוונתו להזיק.

דף טז/ב תוד"ה והוא דלא כרע במודים

האם יש מצווה לקבור אדם שגופו נשרף ל"ע

בעלי התוספות בסוגייתנו (ד"ה והוא דלא כרע) מביאים את דברי המדרש (בראשית רבה פרשה כח/ג), שבשדרת גוף האדם יש עצם המכונה "נסכו", וברייתו של אדם שיזכה לתחיית המתים תחל מעצם זו. "נסכו" זו היא עצם קשה וחזקה, כפי שמספר המדרש רבה על אדריאנוס קיסר רומי, שניסה לאבד אותה מן העולם על ידי טחינתה ברחיים, שריפתה באש ומחייתה במים, אך ללא הועיל. אדריאנוס ימ"ש גם ניסה להכות עליה בפטיש, אך הסדן נשבר והעצם נותרה שלמה.

מלווה מלכה עבור מי? הבית יוסף (אור"ח סי' ש' ס"ק א') מביא בשם הקדמונים, כי עצם ה"נסכו" אינה ניזונית ממאכליו של האדם אלא מסעודת "מלווה מלכה" במוצאי שבת קודש. על פי זה מטעים החתם סופר (שו"ת ח"ב י"ד סי' של"ז) מובן מדוע עצם זה נותרת בשלמותה גם לאחר שהגוף נרקב, משום שהיא לא נהנתה מאכילת עץ הדעת ביום השישי לבריאת העולם (סנהדרין לח/ב), וממילא אף לא נכללה בקללת (בראשית ג/ט) "ואל עפר תשוב". הכף החיים (סי' ש"א ס"ק ח בשם הזוה"ק והאר"י ז"ל) מאריך ומרחיב בנושא זה ואומר, כי בעצם זה שוכנת הנפש עד לעתיד לבא. לעובדה שעצם זה אינה מתכלה לעולם, יש גם השלכה הלכתית.

פסח שני בגלל עצם ה"נסכו": הגמרא במסכת סוכה (כה/ב) מביאה דעה שפסח שני נתקן עבור מישאל ואלצפן שנטמאו לאחר שטיפלו בקבורת נדב ואביהוא שנסרפו. מפרשים רבים שואלים, לדעת הסוברים שנדב ואביהוא נשרפו כליל (סנהדרין נב/א), ממה נטמאו מישאל ואלצפן, הלא אפר אינו מטמא? בעל הפענח רזא (במדבר יז/ב דף נ"ב) מתרץ, כי אמנם הם נשרפו, אך עצם זה **לא נשרפה**, והיא שטימאה את מישאל ואלצפן [עי' תוס' (שם ד"ה ההיא) שפירשו ששלדן היתה קיימת].

ואמנם, בעל לחם הפנים [חתנו של המגן אברהם] כותב (קו"א י"ד ש"ס"ד ס"ד) כי במקרה של שריפת אנשים רח"ל, יש לטרוח ולהביא את האפר לקבורה, משום שאותה עצם נותרת שלמה. [עיי' בארוכה ביעב"ץ ששיטתו שונה (שאלת יעב"ץ ח"ב קס"ט)].

דף טז/ב שהושיבו ישיבה על קברו

היכן יש לומר קדיש בשעת האזכרה

בסוגייתנו מסופר, שלכבודו של חזקיהו מלך יהודה, לאחר מותו יסדו על קברו ישיבה של תלמידי חכמים שעסקו בתורה. והנה, כידוע, אסור לומר דברי תורה בבית הקברות, כי המתים אינם יכולים ללמוד תורה ולקיים מצוות, ולימוד תורה בקרבם דומה ל"לעג לרש" (ברכות ג/ב, שו"ע י"ד סי' שד"מ סעי' ט"ז). ויש איפוא לדעת מדוע הותר לעסוק בתורה על קברו של חזקיהו המלך. שאלה זו נוגעת גם לגבי אמירת תפילות ודברי תורה בסמיכות לקבר המת, שלכאורה יש להמנע מכך. ואמנם, בעלי התוספות (ד"ה שהושיבו) מבארים, שהקימו ישיבה במרחק ד' אמות מקברו של חזקיהו, אך לא על קברו ממש. אולם, הרמ"ה (מובא בנימוק"י בסוגייתנו) סובר, כי כאשר הדבר נעשה לכבודו של המת, אין איסור בכך, וכדעתו נפסק להלכה (בית יוסף י"ד סי' שד"מ, שו"ע סעי' י"ז).

ההספד הראוי לכבוד המת: מטעם זה גם כתבו הפוסקים, שמוותר לכלול דברי תורה בהספד על המת, משום שההספד הוא לכבודו (רדב"ז ח"א סי' רכ"ד). אמנם, הט"ז (סי' שד"ם ס"ק ה) מוסיף ואומר, כי על המספיד להקפיד שלא להאריך בהספד אלא לכבודו של המת, ועליו להמנע מדרשה ארוכה שנועדה להראות לעין כל את רוב חכמתו וכח פלפולו.

מעניין לציין כי לדעת המהרש"ל (הובא בש"ך י"ד סי' שס"ז ס"ק ג) גם "קדיש" לעילוי נשמת הנפטר אין לומר ליד הקבר, אלא במרחק של ד' אמות ממנו. אמנם, מנהג העולם להקל בזה, כפי שכתב המעבר יבוק (שפת אמת ס"פ כ"ט), משום שכל הנעשה לכבודו של הנפטר אינו נחשב כ"לעג לרש".

דף טז/ב הכשילם בבני אדם שאינם מהוגנים

מי הוא עני הראוי לקבל צדקה?

גמרתנו מספרת, שירמיהו הנביא סבל מרורים מבני דורו, שלא אבו להשלים עם נבואותיו אודות חורבנו הקרב של בית המקדש, ובעקבות כך הוא התפלל אל הקב"ה, שיזמן לפניהם עניים שאינם מהוגנים, כדי שהם לא יזכו לקבל את שכרה הרב של מצווה חשובה זו. המהרש"א (חידושי אגדות) מבאר, שמאחר שמצוות הצדקה מגינה על האדם מעונשים שהיו עלולים להתרגש עליו

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,
24 שעות ביממה
מתחברים לשיעור
המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

עקב מעשיו הרעים, כמאמר הפסוק (משלי כא/ד) "מתן בסתר יכפה אף", ביקש ירמיהו למנוע מהם מצווה זו, כדי שישאו בעונש הראוי להם.

מיהו עני? במשנה (פאה פ"ח משנה ח) מבואר, שאדם שיש לו מאתיים זוז, שהוא סכום שניתן להתפרנס ממנו במשך שנה, אינו נחשב עני שראוי ליטול מתנות עניים, לקט, שכחה פאה וצדקה. בימינו, ערכם של מאתיים זוז הוא כשמונה מאות ש"ח, ואם נקבע מי הוא עני על פי סכום זה, כמעט שלא נוכל לקיים מצוות צדקה, שהרי אין לך אדם שאין ברשותו סכום פעוט זה. בנוסף לזאת, העניים בני ימינו אינם יוצאים לשדות מידי שנה כדי לזכות בלקט, שכחה ופאה כפי שנהגו העניים בתקופות קודמות, ואם כן, מקור פרנסתם הצטמק עם השנים.

ואמנם, השולחן ערוך (יו"ד ס' רנ"ג ס"ב, ע"י ביאור הגר"א ס"ק ו') פוסק, כי מאחר שבתקופתנו אין מצווה זו של מתנות עניים רווחת, כל אדם שאין לו ממון כדי מחייתו, הרי הוא נקרא עני, שרשאי ליטול מן הצדקה. לדעת הפוסקים, אף אדם שיש לו די ממון כדי פרנסתו, אך אין לו היכן לגור, רשאי הוא ליטול מן הצדקה לצרכי דיור (ע"י רמב"ם הל' מתנות עניים פ"ז הל' ד', וע"ע שו"ת חת"ס יו"ד ס' רל"ט, שו"ת מנחת יצחק ח"ח ס"י ע"ב). ואכן, בכל דור ודור ישבו גדולי ישראל על המדוכה, וקבעו מהו הסכום הראוי לפרנסה מינימלית. דוגמא לכך אנו יכולים למצוא בשו"ת חתם סופר (שם), אודות שריפה שכלתה את בתיה של עיירה שלימה, והחתם סופר קבע בפרוטרוט מי נקרא עני הראוי לקבל צדקה: "שערנו לפי המקום והזמן, כל מי שפרנסתו בהלוך וסבוב הכפרים ועיירות די לו בסך ב' מאות זהובים מזומנים לפרנס עצמו" וכו'.

מיהו עני שאינו הגון? עתה, אחר שאנו יודעים מיהו הנקרא עני, יש לדעת, למה כיוונה גמרתנו באומרה, שישנם עניים שאינם מהוגנים. בעל גליוני הש"ס (בסוגייתנו) ובעל מרומי שדה (קידושין לו"ב) מבארים, כי "עני שאינו הגון" אינו רק עשיר המתחזה לעני, אלא גם עני שאינו הגון במעשיו. אמנם, לגבי עני שאינו הגון במעשיו כתב רבינו יונה (הובא בגליוני הש"ס שם), שאף שהנותן לו צדקה אינו זוכה לשכר רב, שכר מועט הרי הוא מקבל. משום כך, מבאר בעל מרומי שדה, שירמיה ביקש מהקב"ה להכשיל את נותני הצדקה באנשים המתחזים לעניים, וכך הם לא יקבלו שכר כלל ועיקר. **חכמתו של רבה של בריסק:** מספרים על רבה של בריסק הגרי"ז הלוי זצ"ל, שפעם אירע שאדם שביקש ממנו צדקה נענה על ידו בסירוב מוחלט. כאשר נפנה מאסף הצדקה לדרכו, התעניינו מקורבי הגאון בפשר התנהגותו עם העני. הגאון השיב להם, כי עזותו של האיש ניכרה על פניו, והלא כתוב (משלי יח/כג) "תחנונים ידבר רש ועשיר יענה עזות". סימן איפוא, שאדם זה אינו מתנהג כעני ואינו זקוק לצדקה.

הגר"י עמדין (בסוגייתנו) מוסיף על כך ואומר, כי מי שמכיר ויודע את דרכי גדילתם המופלאה של תולעי המשי שמשותנים מתולעת לגולם ולפרפר, לא יפלא בעיניו להבין זאת, שהרי אנו רואים בחוש כיצד הגולם שהיה תולעת הופך לפרפר בעל כנפיים צבעוניות.

צעילוי נשמת

הרב **בנימין נפחא** ז"ל

ב"ר משה ז"ל

נלב"ע י' בסיון תשמ"ח

תנצב"ה

צעילוי נשמת

אבי מורי

ר' **משה יוסף בלוגרינד** ז"ל

ב"ר אברהם מרדכי ז"ל

נלב"ע א' בסיון תשמ"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו ר' חיים דוד בלוגרינד הי"ו

לצעילוי נשמת

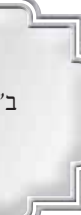
הר"ר **אברהם לוי** ז"ל

ב"ר זימל ז"ל נלב"ע י' בסיון תשל"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י ידידנו

ר' **יצחק רפפורט** ומשפחתו שיחיו

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: *3029

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

